

УДК 657.1

Стойко Галина
студентка магістеріуму
Семенишена Наталія

к.е.н., доцент
Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ : ІСТОРІЯ ТА РОЛЬ ЯК ЕЛЕМЕНТА МЕТОДУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація

Розглянуто історичні аспекти розвитку інвентаризації як процедури та елементу методу бухгалтерського обліку. Узагальнено дефініцію поняття «інвентаризація». Виділено функції інвентаризації на сучасному етапі.

Ключові слова: інвентаризація, облік, елемент методу, інвентар.

Загальновідомо, що основними завданнями бухгалтерського обліку є формування повної і достовірної інформації про діяльність організації та її майновий стан, для забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та бухгалтерської звітності організації зобов'язані проводити інвентаризацію майна і зобов'язань, під час якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан і оцінка.

В працях різних авторів, присвячених організації обліку, контролю і аудиту, питання інвентаризації висвітлюються лише частково. Окремі проблеми в різний час в своїх працях розглядали М.Г. Белов, М.Т. Белуха, Ф.Ф. Бутинець, М.В. Кужельний, Ю.Я. Литвин, В.Г. Макаров, М.З. Пізенгольц, В.К. Радостовець, Б.Ф. Усач та ін.

Протягом останнього десятиріччя теоретичним та практичним аспектам інвентаризаційної роботи приділяли увагу В.Д. Андреев, В.В. Сопко, В.С. Рудницький, Н.М. Ткаченко та інші.

Інвентаризація (від лат. Inventarium - господарські предмети) - це періодичний переоблік готівкового майна, товарів на підприємстві, фірмі, в магазині з метою перевірки їх наявності та збереження, а також встановлення їх відповідності з даними відомості обліку матеріальних цінностей [1, с. 479].

Загалом, словоформа та Поняття «інвентаризація» відбулося від іменника «інвентар», що означає «опис» і датується 1713 роком. Словоформа «інвентаризація» запозичене з німецької мови і представляє собою похідне від інвентарю (в 1713 р. - «інвентаріум», в 1743 р. — «інвентарій» і лише у 1797 р. — «Інвентаризація»).

На прорадянському просторі вперше воно було застосовано в 1931 році в № 8 «Вісника АН» [цит. по : 2], але облік цінностей корінням сягає глибоко в давнину [3].

Під інвентаризацією розуміють перевірку наявності та стану об'єкту контролю, яка здійснюється шляхом спостереження, вимірювання, реєстрації та порівняння отриманих даних. Визначення реального стану об'єкту, порівняння

та оцінка складають логіку інвентаризації як однієї із функцій контролю.

Поняття «інвентаризація» на перший погляд здається всім зрозумілим, але його трактування різними авторами здійснюється по-різному. Досить часто більшість авторів зупиняються на тому, що інвентаризація — це перевірка і документальне підтвердження наявності та стану, оцінка активів та зобов'язань (майно, вкладення підприємства у різні фонди, розрахунки підприємства з дебіторами і кредиторами).

На думку Д.Л. Кузьміна, «інвентаризацією слід називати діяльність, яка пов'язана з фіксуванням дійсного стану майна підприємства і джерел його утворення на певний момент з метою перевірки даних бухгалтерського обліку, здійснення контролю за діяльністю матеріально-відповідальних осіб, а її матеріали є доказом фактів правопорушень [4].

Дивно, але проведення інвентаризації було відомо задовго до появи нашої цивілізації. Достеменно відомо, що в Древньому Єгипті (3400-2980 рр. До н.е.) кожні два роки проводилася інвентаризація рухомого і нерухомого майна.

У середньовіччя (VIII-IX ст. н.е.) зазвичай виділялися чотири групи цінностей: будівлі та споруди, господарський інвентар, продукти і худобу. В цьому списку відсутні гроші, що свідчить про низький рівень товарних відносин. Але з X століття, починаючи з Західної Європи, гроші стають основним невід'ємним компонентом товарних відносин. Потужну роль у розвитку методології інвентаризації зіграв капіталізм: на перше місце висунувся облік каси (грошових коштів, дебіторської заборгованості та цінних паперів). Інвентаризація увійшла в бухгалтерський облік, як обов'язкова постійна процедура, як засіб управління фінансами [5, с. 19-23].

В Китаї аж до 13 століття була дуже розвинена система інвентаризації цінностей: працювали три відділи, де фіксувалися витрати, парафії і залишки. Перший і другий відділи показували рух цінностей, а третій проводив інвентаризації і виводив натуральний залишок, але не знав залишку облікового. Тому лише вища адміністрація мала уявлення про реальний стан справ.

XV - XVI ст. - відбувається зародження й стрімке розповсюдження подвійної бухгалтерії в різних країнах світу. А. ді Піетро - представник італійської бухгалтерської думки XVI ст. - пропонує вчення про інвентаризацію й вперше класифікує інвентаризацію на переоблік нерухомого, рухомого майна й цінних речей [6].

У 19 столітті бухгалтерський облік став сприйматися як наука. Зародження теорії обліку докорінно змінило характер уявлень про враховуються об'єктах. Об'єктом обліку стали виступати вже не самі факти господарського життя, а інформація про них, заснована на документах. Італійській вчений д'Альвізе сформулював вісім загальних принципів бухгалтерського обліку. Перший з них - достовірність: реєстрація фактів господарського життя повинна бути адекватною самим фактам; відсутність достовірності породжує хаос. Контроль достовірності забезпечується інвентаризацією, бухгалтерською процедурою, здійснюваною в цілях управління підприємством.

Перший ідеолог і теоретик аудиту Л. Р. Діксі, визначаючи аудит як роботу, пов'язану з підтвердженням правильності і об'єктивності бухгалтерського

балансу, вважав, що вирішується це завдання шляхом перевірки документів і інвентаризації цінностей.

Р.Годдард стверджував, що 9/10 всіх розкрадань відбувається з вини бухгалтерів. Засобами фальсифікацій виступали операційні рахунки (витрат, витрат, витрат майбутніх періодів і т. П.), Документи, які підробляли, виправлялися, підчищалися, а також «подвійні книги», одні - для себе, інші - для зовнішнього вживання (одні чорнові, але вірні, інші чистові, але обманні). Одним із засобів боротьби з фальсифікацією рекомендувалася суцільна інвентаризація майна, дебіторської та кредиторської заборгованості.

У Російській імперії вперше систематична інвентаризація була затверджена 21 травня 1847 Миколою Першим і називалася «Правила для управління маєтками за затвердженими для них інвентар».

Рівно через 80 років, 21 травня 1927 року, вийшла постанова Економічної наради РРФСР «Про положення про інвентаризацію майна місцевих Рад». Інвентаризації надавали величезного значення. Вона перебувала у віданні головного управління комунального господарства (ГУКХ) Народного Комісаріату Внутрішніх Справ (НКВД). Відтоді днем народження інвентарного обліку та днем інвентаризації прийнято вважати 21 травня.

Основні положення по інвентаризації 1947 року стали першим систематизованим документом, який розкривав необхідність, періодичність та порядок проведення інвентаризації у вітчизняній практиці.

В подальшому затверджувались нові Положення по інвентаризації (квітень 1952 р., листопад 1955 р., вересень 1968 р. і т.д.), які були покликані забезпечити підвищення ефективності інвентаризаційного процесу на підприємствах [7].

На сьогодні інвентаризація виконує три основні функції: економічну (як елемент обліку та контролю); соціальну (як форма участі в організації обліку та контролю); виховну (як засіб виховання дбайливого ставлення до майна).

Суть інвентаризації частково розкривається через її мету, яка полягає у здійсненні контролю за наявністю та станом об'єктів інвентаризації (активів, зобов'язань та контролю), за достовірністю бухгалтерського обліку та фінансової звітності.

В даний час інвентаризація є невід'ємним елементом методу бухгалтерського обліку, поряд з такими елементами бухгалтерського обліку, як документація, оцінка, калькуляція, рахунки, подвійний запис, бухгалтерський баланс і звітність, а також є необхідним доповненням до документації господарської діяльності.

Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» для підтвердження правильності та достовірності даних бухгалтерського обліку та звітності передбачено проведення підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями незалежно від форм власності інвентаризації майна, коштів і зобов'язань.

Закріплення на державному законодавчому рівні обов'язковості проведення інвентаризації дозволяє зробити висновок, що інвентаризація майна має державну значимість. Це може означати, що вона не замикається на організаціях і може використовуватися при вирішенні великих завдань

розвитку економіки країни в цілому.

Список використаних джерел

1. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь [Текст] / Б.А. Райзберг Б.А., Л.Ш.Лозовский, Е.Б.Стародубцева. — [2-е изд.]. — М. : ИНФРА-М, 1999. — 479 с.
2. Бухгалтерский учет — веселая наука : сборник статей / Я.В.Соколов. — М. : ООО «1С-Паблишинг», 2011. — 638 с. : ил.
3. Инвентаризация : история и современность [Электронный ресурс]. — Режим доступа : www.buh.ru (дата звернення : 16.11.2012). — Назва з екрана.
4. Кузьмін, Д.Л. Класифікація інвентаризацій для цілей обліку і контролю [Електронний ресурс] / Д.Л.Кузьмін. — Режим доступа : <http://eztuir.ztu.edu.ua/4078/1/68.pdf> (дата звернення : 16.11.2012). — Назва з екрана.
5. Хабирова, Я.Р. Применение и современное состояние инвентаризации [Текст] / Я.Р.Хабирова, Д.Х.Яндавлетова // «Экономика : теория и практика управления» : материалы международной заочной научно-практической конференции (Россия, 20 ноября 2012 г.). — Новосибирск : Изд. «СибАК», 2012. — С. 19—23.
6. Пасько, Т.О. Історичні аспекти інвентаризації як елемента методу бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Т.О. Пасько. — Режим доступу : http://www.rusnauka.com/26_NII_2009/Economics/52164.doc.htm] (дата звернення : 16.11.2012). — Назва з екрана.
7. Чудовець, В.В. Історичні аспекти розвитку інвентаризації [Електронний ресурс] / В.В.Чудовець. — Режим доступа : [file:///C:/Users/007/Desktop/%D0%94%D0%98%D0%9F%202015/%D0%86%D0%9D%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF/есnem_2012_9\(2\)_77.pdf](file:///C:/Users/007/Desktop/%D0%94%D0%98%D0%9F%202015/%D0%86%D0%9D%D0%92%D0%95%D0%9D%D0%A2%D0%90%D0%A0%D0%98%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AF/есnem_2012_9(2)_77.pdf) (дата звернення : 16.11.2012). — Назва з екрана.

